

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1988 Nr. 62

A. TITEL

*Memorandum van Overeenstemming tussen het Koninkrijk der Nederlanden, de Bondsrepubliek Duitsland, de Franse Republiek en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland betreffende de gezamenlijke bouw en de gezamenlijke exploitatie van de Europese Transsone Windtunnel, met bijlagen;
17, 18, 21 maart, 26 en 27 april 1988*

B. TEKST¹⁾

Memorandum van Overeenstemming tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden, de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland, de Regering van de Franse Republiek en de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland betreffende de gezamenlijke bouw en de gezamenlijke exploitatie van de Europese Transsone Windtunnel

De Regering van het Koninkrijk der Nederlanden,
de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland,
de Regering van de Franse Republiek
en
de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en
Noord-Ierland

(hierna te noemen: „de Deelnemende Partijen”),

Overwegend dat in internationaal overleg de behoefte in Europa aan een transsone windtunnel met een hoog getal van Reynolds is vastgesteld;

Overwegend dat gedurende een projectontwerpfase overeenstemming is bereikt met betrekking tot de technische specificaties van een cryogene transsone windtunnel;

---

¹⁾ De Duitse, de Engelse en de Franse tekst zijn niet afgedrukt.

Bevestigend de „Grondbeginselen voor Fase 3, de bouw en de exploitatie van de ETW”, omschreven in de Bijlage bij het Memorandum van Overeenstemming betreffende de fase van het definitieve ontwerp van de voorgestelde Europese Transsone Windtunnel;

Hebben als volgt besloten:

Artikel 1

Onderwerp van het Memorandum van Overeenstemming

1. De Deelnemende Partijen komen overeen gezamenlijk een transsone windtunnelinstallatie met een hoog getal van Reynolds, hierna te noemen: „de ETW” (Europese Transsone Windtunnel), te bouwen en te exploiteren, welke installatie dient te voldoen aan de eisen van onderzoek en ontwikkeling op het gebied van de lucht- en ruimtevaart in de komende decennia. De belangrijkste kenmerken van de ETW worden beschreven in Bijlage I bij dit Memorandum van Overeenstemming (hierna te noemen: „dit MvO”).

2. Ten einde de gezamenlijke bouw en de gezamenlijke exploitatie van de ETW te verwerkelijken, wordt een afzonderlijke samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de „Deutsche Forschungs- und Versuchsanstalt für Luft- und Raumfahrt e.V.” (DFVLR), het „Office National d'Etudes et de Recherches Aérospatiales” (ONERA), de Minister van Defensie van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de „Stichting Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium” (NLR).

3. De in het tweede lid van dit artikel genoemde samenwerkingsovereenkomst betreft de oprichting van een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid volgens Duits recht, hierna te noemen: „de ETW-vennootschap”.

4. De ETW-vennootschap bouwt, exploiteert – door het uitvoeren van de windtunnelonderzoekingen in opdracht van voornamelijk de lucht- en ruimtevaartindustrieën in de deelnemende landen – en onderhoudt de ETW en ontwikkelt deze verder.

Artikel 2

Plaats

De ETW wordt gebouwd te Keulen, Bondsrepubliek Duitsland, waarbij de grond door de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland ter beschikking wordt gesteld zonder dat een huursom zal zijn verschuldigd. De belangrijkste onderdelen van de overeenkomst, te sluiten tussen de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland en de ETW-vennootschap, zijn opgenomen in Bijlage II bij dit MvO.

Artikel 3

Bouwfase

1. De bouwfase van het ETW-project omvat
  - de periode van constructie, inbedrijfstelling en kalibratie, die volgens plan 6½ jaar zal duren;
  - de periode van initiële exploitatie van ten hoogste 3 jaar.

Na voltooiing van de constructie van de ETW zullen de inbedrijfstelling en de kalibratie in een periode van 18 maanden voltooid zijn, waarna de periode van initiële exploitatie begint.

2. De kosten van de bouwfase omvatten zowel de kosten van de periode van constructie, inbedrijfstelling en kalibratie – inclusief de kosten van het ETW-personeel en de kosten van ondersteuning door de nationale instellingen van wetenschappelijk onderzoek uit de deelnemende landen – als de kosten van de periode van initiële exploitatie. De kosten van de voor de ETW benodigde infrastructuur buiten en tot aan de grens van de vestigingsplaats (zoals toegangswegen, water, elektriciteit, riolering enz.) worden gedragen door de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland.

3. De Deelnemende Partijen verbinden zich ertoe de kosten van de bouwfase gezamenlijk voor hun rekening te nemen en verlenen toestemming tot het doen van de noodzakelijke uitgaven tot ten hoogste het equivalent van DM 562 miljoen voor de periode van constructie, inbedrijfstelling en kalibratie en van DM 109 miljoen voor de periode van initiële exploitatie. Beide bedragen zijn gebaseerd op de economische omstandigheden op 1 januari 1987 en worden aangepast volgens de in Bijlage III bij dit MvO opgenomen formule.

4. De Deelnemende Partijen stellen de middelen voor de periode van constructie, inbedrijfstelling en kalibratie in de volgende verhouding ter beschikking:

Frankrijk	28%
Bondsrepubliek Duitsland	38%
Nederland	6%
Verenigd Koninkrijk	28%

rekening houdend met de volgende voorlopige raming van de behoefte aan contante middelen:

1988	58 M DM
1989	105 M DM
1990	113 M DM
1991	121 M DM
1992	110 M DM

1993	37 M DM
1994 (januari-juni)	18 M DM

5. De Deelnemende Partijen stellen de middelen voor de periode van initiële exploitatie in de volgende verhouding ter beschikking:

Frankrijk	31%
Bondsrepubliek Duitsland	31%
Nederland	7%
Verenigd Koninkrijk	31%

rekening houdend met de volgende voorlopige raming van de behoefte aan contante middelen:

1994 (juli-december)	18 M DM
1995	36 M DM
1996	37 M DM
1997 (januari-juni)	18 M DM

6. Het verlenen van ondersteuning door de nationale instellingen van wetenschappelijk onderzoek en de detachering van medewerkers vindt plaats door middel van contracten. In deze contracten wordt uitdrukkelijk vermeld of de kosten feitelijk door de ETW worden betaald dan wel worden gebruikt ter verrekening van de respectieve nationale bijdragen, afhankelijk van de goedkeuring van de desbetreffende Deelnemende Partij.

7. Indien kostenafwijkingen, anders dan ten gevolge van inflatie, worden verwacht, vindt overleg tussen de Deelnemende Partijen plaats, ten einde overeenstemming te bereiken over de te nemen maatregelen ter verzekering van de voortzetting van het ETW-project.

8. Ingeval aanvullende bijdragen in de kosten van de bouwfase beschikbaar worden gesteld door derden, blijft de in het vierde lid van dit artikel beschreven kostenverdeling van toepassing op het overblijvende gedeelte van deze kosten.

9. De Deelnemende Partijen verbinden zich ertoe hun financiële bijdragen te leveren door middel van subsidies. Inkomsten, verkregen gedurende de periode van initiële exploitatie, worden als werkkapitaal in de ETW-vennootschap gehouden tot een maximaal bedrag van DM 20 miljoen. Dit bedrag is gebaseerd op de economische omstandigheden op 1 januari 1987 en wordt aangepast volgens de in Bijlage III bij dit MvO opgenomen formule.

10. Bij de gunning van contracten voor de bouw van de ETW zijn de kosten en de technische kwaliteit de doorslaggevende factoren; er wordt evenwel gestreefd naar een billijke verdeling van de contracten tussen de deelnemende landen.

Artikel 4

Exploitatie van de ETW

1. Na de periode van initiële exploitatie oefent de ETW-vennootschap haar bedrijf uit als een organisatie zonder winst oogmerk die zichzelf kan bedruipen.

2. In principe worden de rente van het geïnvesteerd kapitaal en de afschrijving van de activa niet in de windtunneltarieven verdisconteerd.

Artikel 5

Belastingen en heffingen

Met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van de Duitse wetgeving is de ETW-vennootschap vrijgesteld van alle niet-terugvorderbare nationale belastingen of heffingen, alsmede van alle niet-terugvorderbare plaatselijke belastingen. In alle andere gevallen restitueert de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland al deze door de ETW-vennootschap betaalde belastingen of heffingen. Met betrekking tot belastingen en heffingen die niet meer zijn dan kosten in rekening gebracht door openbare nutsbedrijven, wordt geen vrijstelling of restitutie verleend.

Artikel 6

Toelating van andere Regeringen

Indien enige andere regering de wens kenbaar maakt deel te nemen aan het ETW-project, dient over de toelating en de daarop betrekking hebbende voorwaarden door de Deelnemende Partijen unanieme overeenstemming te worden bereikt.

Artikel 7

Informatie en rechten van de gebruiker

1. De Deelnemende Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de uitvoering van het ETW-project informatie ter beschikking komt of is gekomen uit de volgende bronnen:

a. technische studies die op een eerder tijdstip werden verricht onder de auspiciën van de „Advisory Group for Aerospace Research and Development” (AGARD) (Adviesgroep voor Lucht- en Ruimtevaartonderzoek en -ontwikkeling) en AC/243(PG/7);

b. het voorlopige, alsmede het definitieve ontwerp;

- c. de werkzaamheden van de voormalige Projectgroep en van het ETW-personeel;
- d. de adviesbureaus of de gecontracteerde bedrijven krachtens de voorwaarden van hun met de voormalige Stuurgroep en met de ETW-vennootschap gesloten overeenkomsten of contracten;
- e. de landen van de Deelnemende Partijen, via hun lidmaatschap van de voormalige Stuurgroep of Projectgroep, alsmede via de organen of het personeel van de ETW-vennootschap;
- f. uitwisseling met niet-deelnemende landen.

2. De informatie uit de in het eerste lid onder a, b, c en d genoemde bronnen wordt ter kennis van de Deelnemende Partijen gebracht en mag kosteloos worden gebruikt voor het doel van het ETW-project, alsmede voor elke toekomstige ontwikkeling of constructie waartoe door de Deelnemende Partijen wordt besloten als onderdeel van het programma, alsook voor elke toekomstige ontwikkeling of constructie waartoe door de Deelnemende Partijen besloten wordt ten behoeve van hun nationale programma's. De informatie mag niet worden gebruikt voor andere doeleinden, noch ter kennis van derden worden gebracht zonder toestemming van degene van wie zij afkomstig is en/of van de ETW-vennootschap.

3. Informatie, afkomstig uit de in het eerste lid onder e genoemde bron, wordt in het algemeen op dezelfde wijze behandeld als informatie, afkomstig uit de in het eerste lid onder a, b, c en d genoemde bronnen, behalve in die gevallen waarin een overeenkomst bestaat die het gebruik van de verstrekte informatie voor buiten het ETW-project gelegen doeleinden beperkt.

4. Informatie, afkomstig uit de in het eerste lid onder f genoemde bron, mag worden gebruikt voor de doeleinden van het ETW-project, alsmede voor elke toekomstige ontwikkeling of constructie waartoe door de Deelnemende Partijen wordt besloten als onderdeel van het programma. Alle verdere gebruik is onderworpen aan de voorwaarden van de regelingen die door de ETW-vennootschap met de niet-deelnemende landen worden getroffen.

5. Bij de uitvoering van dit MvO is de op 19 oktober 1970 te Brussel ondertekende „NATO Agreement on the Communication of Technical Information for Defence Purposes” (NAVO-Overeenkomst inzake de verstrekking van technische informatie voor defensiedoeleinden) van toepassing.

6. De Deelnemende Partijen dragen er zorg voor dat de ETW-vennootschap in haar contracten met bedrijven en nationale instellingen bepalingen opneemt dat met betrekking tot de aan deze bedrijven en instellingen door de ETW-vennootschap verstrekte informatie de volgende regels in acht dienen te worden genomen:

- a. elke openbaarmaking aan derden, met uitzondering van deelne-

mende bedrijven of nationale instellingen, dient schriftelijk te worden goedgekeurd door de ETW-vennootschap;

b. tenzij de informatie tot het publieke domein behoort – anders dan door een fout van het betrokken bedrijf of de betrokken instelling – mag deze slechts worden gebruikt voor de doeleinden van het contract en het betrokken bedrijf of de betrokken instelling draagt er zorg voor dat betrokkene en andere ontvangers van de informatie de volgende regels in acht nemen:

- (i) alle ontvangers van de informatie zijn verantwoordelijk voor de bescherming daarvan en nemen passende maatregelen om te voorkomen dat de informatie ter kennis van iemand anders wordt gebracht, wordt gepubliceerd, zonder toestemming wordt gebruikt of op enige andere wijze wordt behandeld die afbreuk zou doen aan de rechten van de eigenaar of de auteur daarvan, in het bijzonder aan het recht met betrekking tot het indienen van een octrooiaanvraag;
- (ii) indien echter een ontvanger van zodanige informatie de informatie wenst openbaar te maken of te gebruiken voor andere doeleinden dan die van het contract, dient hij een verzoek te richten tot de ETW-vennootschap en te trachten overeenstemming te bereiken inzake een zodanige openbaarmaking of een zodanig gebruik;
- (iii) ingeval de eigenaar van zodanige informatie schade heeft geleden als gevolg van de onrechtmatige openbaarmaking of het onrechtmatige gebruik daarvan, is de desbetreffende ontvanger een rechtstreekse vergoeding aan de eigenaar verschuldigd.

Artikel 8

Overdracht van rechten en verplichtingen

De Deelnemende Partijen dragen er zorg voor dat alle rechten (inclusief eigendomsrechten) en verplichtingen die gedurende de voorafgaande fasen van het ETW-project namens de voormalige Stuurgroep zijn verworven respectievelijk aangegaan, worden overgedragen aan de ETW-vennootschap.

Artikel 9

Eisen tot schadevergoeding

1. Elk der Deelnemende Partijen ziet af van het recht tot het instellen van een vordering tegen een van de andere Deelnemende Partijen wegens verlies van of schade aan haar eigendom of wegens enigerlei letsel (hieronder tevens begrepen letsel, de dood ten gevolge hebbende), schade of verlies, opgelopen of geleden door haar ambtenaren of vertegenwoordigers en voortvloeiend uit de werkzaamheden

die ingevolge dit MvO worden verricht, behalve in het geval van grove nalatigheid, zoals in het derde lid van dit artikel is omschreven. Elk der Deelnemende Partijen vrijwaart de andere Deelnemende Partijen met betrekking tot een vordering wegens dit letsel, dit verlies of deze schade, opgelopen of geleden door haar ambtenaren of vertegenwoordigers.

2. Ingeval schade is toegebracht aan gemeenschappelijk eigendom van de Deelnemende Partijen of indien letsel, verlies of schade met betrekking tot derden is veroorzaakt waarvoor de Deelnemende Partijen verantwoordelijkheid dragen of één van de Deelnemende Partijen verantwoordelijkheid draagt, zijn de Deelnemende Partijen gelijkkelijk aansprakelijk, behalve in het geval van grove nalatigheid, zoals in het derde lid van dit artikel is omschreven. De Deelnemende Partijen dragen er zorg voor dat elk zodanig verlies of elke zodanige schade, veroorzaakt door personeel of uitrusting van een gecontracteerd bedrijf, tijdens proeven of anderszins, door een passende verzekering wordt gedekt.

3. In het geval van grove nalatigheid van een ambtenaar of een vertegenwoordiger van één der Deelnemende Partijen aanvaardt de Deelnemende Partij die de verantwoordelijkheid draagt voor het handelen of het nalaten van de ambtenaar of de vertegenwoordiger, de aansprakelijkheid daarvoor. Onder „grove nalatigheid” wordt verstaan: een opzettelijke fout, een grove vergissing of een ernstige onachtzaamheid.

4. Ten aanzien van enigerlei verlies, letsel of schade, veroorzaakt door andere leden van het ETW-personeel dan het ambtelijke personeel, dragen de Deelnemende Partijen er zorg voor dat de ETW-vennootschap een passende verzekering afsluit, voor zover de aansprakelijkheid niet reeds is gedekt door bestaande verzekeringsstelsels.

Artikel 10

Beveiliging

1. De classificatie van de informatie die betrekking heeft op de bouw en/of de exploitatie van de ETW, wordt door de ETW-vennootschap vastgesteld.

2. Alle geclassificeerde informatie, met inbegrip van informatie die verband houdt met geclassificeerde proeven, die wordt uitgewisseld, gebruikt, geproduceerd of bewaard in verband met de werkzaamheden aan het ETW-project, wordt op even zorgvuldige wijze verzonden, opgeslagen, behandeld en beveiligd als voorgeschreven in "Nato Security Regulations C-M(55)15 (Final)" Beveiligingsvoorschriften

van de NAVO C-M(55)15 (Definitief), d.d. 31 juli 1972, met inbegrip van alle aanvullingen en wijzigingen daarop.

Artikel 11

Toegang tot de nationale instellingen voor wetenschappelijk onderzoek

De Deelnemende Partijen verlenen op verzoek toegang tot de nationale instellingen voor wetenschappelijk onderzoek, voor het voeren van besprekingen in verband met de bouw of de exploitatie van de ETW, aan leden van de organen of van het personeel van de ETW, alsmede aan andere daarvoor in aanmerking komende personen. Bezoekers dienen zich te houden aan de beveiligingsvoorschriften en beveiligingsprocedures die bij de instellingen van kracht zijn.

Artikel 12

Uitvindingen

1. Technische kennis en uitvindingen, voortvloeiend uit werkzaamheden in de ETW-vennootschap, zijn eigendom van de ETW-vennootschap.

2. De Deelnemende Partijen worden in kennis gesteld van uitvindingen en aan hen wordt – op verzoek – een onherroepelijke, niet-exclusieve en kosteloze licentie te eigen behoefte verleend. Iedere octrooiaanvraag van de ETW-vennootschap wordt ingediend in of strekt zich uit tot de deelnemende landen en door de ETW-vennootschap te bepalen andere landen.

3. Alle rechten die voortvloeien uit de toepassing van dit artikel, zijn onderworpen aan de bepalingen van de Duitse wetgeving betreffende uitvindingen door werknemers, indien van toepassing.

Artikel 13

Wijziging van het memorandum van overeenstemming

1. Aan het einde van de bouwfase plegen de Deelnemende Partijen overleg over de wenselijkheid dit MvO te herzien.

2. Indien één van de Deelnemende Partijen het wenselijk acht enige bepaling van dit MvO te wijzigen, verzoekt zij de andere Deelnemende Partijen om overleg. Iedere wijziging van dit MvO waartoe gedurende bovengenoemd overleg unaniem is besloten, treedt in werking op de dag van de laatste kennisgeving van instemming overeenkomstig het bepaalde in artikel 15.

Artikel 14

Geschillen

1. Ieder geschil met betrekking tot de uitlegging of de toepassing van dit MvO wordt opgelost door middel van overleg tussen de Deelnemende Partijen en wordt niet aan een internationaal scheidsrecht of aan een derde ter regeling voorgelegd.

2. Indien het geschil niet door overleg wordt opgelost, wordt de kwestie verwezen naar een speciale commissie, waarin iedere Deelnemende Partij een gelijk aantal vertegenwoordigers benoemt. Deze commissie doet unaniem een voorstel voor de oplossing van het geschil. Indien de commissie daartoe niet in staat is, stelt zij een rapport op waarin de punten van overeenstemming en de punten van geschil zijn uiteengezet. Ten einde het geschil definitief te doen regelen door de regeringen, wordt dit rapport daarna voorgelegd aan de Minister van Defensie van de Franse Republiek, de Bondsminister voor Wetenschappelijk Onderzoek en Technologie van de Bondsrepubliek Duitsland, de Minister van Verkeer en Waterstaat van het Koninkrijk der Nederlanden en de Minister van Defensie van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland.

Artikel 15

Datum van inwerkingtreding

1. Iedere Deelnemende Partij kan haar instemming betuigen met dit MvO, of met enige wijziging daarvan, hetzij door:

- a. ondertekening alleen, hetzij door
- b. ondertekening behoudens vervulling van de binnenlandse constitutionele procedures, gevolgd door een kennisgeving aan de andere Deelnemende Partijen dat deze procedures zijn vervuld.

2. Dit MvO treedt, voor de desbetreffende Deelnemende Partijen, in werking op de dag waarop drie Deelnemende Partijen hun instemming hebben betuigd overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid onder a van dit artikel.

3. Voor de Deelnemende Partij die, na de inwerkingtreding van het MvO, haar instemming betuigt overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid onder b van dit artikel, wordt het MvO voorlopig toegepast. Het MvO treedt voor deze Deelnemende Partij in werking op de dag waarop zij de andere Deelnemende Partijen er van in kennis stelt dat haar binnenlandse constitutionele procedures terzake zijn vervuld.

Artikel 16

Terugtrekking

1. Terugtrekking – waarvan schriftelijk kennis dient te worden gegeven aan de overige Deelnemende Partijen – kan niet eerder geschieden dan aan het einde van de bouwfase, genoemd in artikel 3 lid 1 van dit MvO, tenzij de zich terugtrekkende Deelnemende Partij haar volledige aandeel in de totale kosten van de bouwfase volgens de laatste overeengekomen kostenraming op de datum van de kennisgeving van terugtrekking betaalt, aangepast tot aan de datum van de feitelijke terugtrekking, volgens de in Bijlage III bij dit MvO opgenomen formule. In elk geval dient een opzeggingstermijn van ten minste 2 jaar, te rekenen vanaf het einde van een kalenderjaar, in acht te worden genomen.

2. Terugtrekking leidt niet tot enige vergoeding noch tot enige terugbetaling van nationale bijdragen, terwijl de voortzetting van het ETW-project daardoor niet wordt belet.

Artikel 17

Authenticiteit

Dit MvO wordt in de Nederlandse, de Engelse, de Duitse en de Franse taal in viervoud ondertekend, waarbij alle teksten gelijkelijk authentiek zijn.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe naar behoren gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Memorandum van Overeenstemming hebben ondertekend.

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden

(w.g.) H. VAN DEN BROEK

onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring

Ondertekend door: H. van den Broek
Minister van Buitenlandse Zaken

Datum: 27 april 1988

Voor de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland

(w.g.) HANS D. GENSCHER

Ondertekend door: Hans Dietrich Genscher Datum: 17 März 1988
Bundesminister des Auswärtigen

(w.g.) HEINZ RIESENHUBER

Ondertekend door: Heinz Riesenhuber Datum: 18 März 1988
Minister für Forschung und Technologie*Voor de Regering van de Franse Republiek*

(w.g.) A. GIRAUD

Ondertekend door: A. Giraud Datum: 26 avril 1988
Le Ministre de la Défense*Voor de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland*

(w.g.) GEORGE YOUNGER

Ondertekend door: George Younger Datum: 21st March 1988
Secretary of State for Defence

BIJLAGE I

DE BELANGRIJKSTE KENMERKEN VAN DE ETW

De belangrijkste kenmerken van de ETW zijn de volgende:

Meetplaatsafmetingen	: 2.40 m breed, 2.00 m hoog
Bedrijfsgas	: stikstof
Snelheidsgebied	: van Mach 0.15 tot Mach 1.3
Maximale druk	: 4,5 atm.
Maximaal getal van Reynolds (bij Mach = 0.9)	: 50×10^6
Temperatuurgebied	: van 313 K tot condensatiepunt
Verloop van temperatuurwijzigingen - van 100 K naar omgevingstemperatuur	: minder dan 3 uur

- van omgevingstemperatuur naar 100 K : minder dan 3 uur
- verloop van wijzigingen tijdens metingen : ± 40 K

De stromingskwaliteit is aangepast aan het vereiste getal van Reynolds en de nauwkeurigheid van de testgegevens zal ten minste overeenstemmen met de huidige stand der techniek in de voornaamste conventionele windtunnels. Beveiligingsvoorschriften vormen een waarborg dat het vertrouwelijke karakter van de onderzoeken en resultaten gehandhaafd blijft.

BIJLAGE II

BELANGRIJKSTE ONDERDELEN VAN DE OVEREENKOMST TUSSEN DE REGERING VAN DE BONDSREPUBLIEK DUITSLAND EN DE ETW-VENNOOTSCHAP

inzake het beschikbaar stellen van de grond voor de ETW

1. Eigenaar van de grond is de Bondsrepubliek Duitsland. De bouwplaats is onderdeel van „Flurstück 239, Flur 3, Gemarkung Lind” en beslaat een gebied van ca. 45.000 m².

2. De Regering van de Bondsrepubliek Duitsland – handelend door middel van de geëigende autoriteit – en de ETW-vennootschap sluiten een opstalovereenkomst (Erbbaurechtsvertrag) af voor de bouwplaats van de ETW.

3. Het recht van opstal (Erbbaurecht) wordt ingeschreven in de registers (Grundbuch) van Keulen en duurt 99 jaar.

4. Gedurende de looptijd van de overeenkomst is geen huur (Erbbauzins) verschuldigd.

AANPASSINGSFORMULE

$$B_x = B_0 \left(BB_1 \frac{C1_x}{C1_0} + BB_2 \frac{C2_x}{C2_0} \dots \dots BB_n \frac{Cn_x}{Cn_0} \right)$$

- waarbij B_x = de verhoogde begroting op datum x
 B_0 = de begroting op prijspeil 1-1-1987
 BB_1 = het begrotingsaandeel voor kostenonderdeel 1
 $C1_x$ = het overeengekomen indexcijfer voor kostenonderdeel 1 op datum x
 $C1_0$ = het overeengekomen indexcijfer voor kostenonderdeel 1 per 1-1-1987

Het overeengekomen indexcijfer voor een bepaald kostenonderdeel wordt gevormd door een gewogen combinatie van vergelijkbare nationale indexcijfers die betrekking hebben op de respectieve samenstellende delen van genoemd kostenonderdeel, waarbij ieder nationaal indexcijfer wordt gecorrigeerd teneinde rekening te houden met de wijziging van de wisselkoers van de desbetreffende munteenheid in verhouding tot de Duitse Mark, gedurende de periode waarover de aanpassing wordt berekend.

Details betreffende de uitwerking en wijzigingen die geen invloed hebben op de basisstructuur van de aanpassingsformule, worden unaniem goedgekeurd door de overheidsvertegenwoordigers die zijn benoemd als leden van de Raad van Toezicht van de ETW-vennootschap.

D. PARLEMENT

Het Memorandum behoeft ingevolge artikel 91 van de Grondwet de goedkeuring van de Staten-Generaal, alvorens het Koninkrijk aan het Memorandum kan worden gebonden.

G. INWERKINGTREDING

De bepalingen van het Memorandum zijn ingevolge artikel 15, tweede lid, op 26 april 1988 in werking getreden voor de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland.

Voor het Koninkrijk der Nederlanden zullen zij ingevolge artikel 15, derde lid, van het Memorandum in werking treden op de dag waarop het de andere Deelnemende Partijen ervan in kennis stelt dat zijn binnenlandse constitutionele procedures terzake zijn vervuld.

Het Koninkrijk der Nederlanden past ingevolge dezelfde bepaling het Memorandum voorlopig toe.

J. GEGEVENS

Van de op 19 oktober 1970 te Brussel tot stand gekomen NAVO-Overeenkomst inzake uitwisseling van technische gegevens voor defensiedoeleinden, naar welke Overeenkomst wordt verwezen in artikel 7, vijfde lid, van het onderhavige Memorandum van Overeenstemming, zijn tekst en vertaling geplaatst in *Trb.* 1971, 65; zie ook *Trb.* 1971, 181.

Uitgegeven de *zevende* juni 1988.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

H. VAN DEN BROEK